

نبرد با پسران امیه

نقش نیروی قدس در شکست تروریسم در سوریه

نویسنده: فرزاد شهیدی

تهران - اسفند ۱۳۹۵

سرشناسه	شهیدی، فرزانه، ۱۳۴۵
عنوان و نام پدیدآور	نبرد با پسران امیه: نقش نیروی قدس در شکست تروریسم در سوریه / فرزانه شهیدی؛ ویراستار مریم حمیدی.
مشخصات نشر	تهران: مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۸۱ ص.
شابک	978-600-8438-07-6
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. قرارگاه قدس
موضوع	تروریست‌ها -- سوریه
موضوع	Terrorists -- Syria
موضوع	ایران -- روابط خارجی -- سوریه
موضوع	Iran -- Foreign relations -- Syria
موضوع	سوریه -- روابط خارجی -- ایران
موضوع	Syria -- Foreign relations -- Iran
موضوع	سوریه -- تاریخ -- جنگ داخلی، ۲۰۱۱ م.
موضوع	Syria -- History -- Civil war, 2011
موضوع	سوریه -- سیاست و حکومت -- قرن ۲۱ م.
موضوع	Syria -- politics and government -- 21st century
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۵ ش ۹ س ۳ / HV ۶
رده‌بندی دیوپی	۳۰۳/۶۲۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۶۱۱۴۴۳

www.asnoor.ir
Email: info@asnoor.ir

مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور

نام کتاب: نبرد با پسران امیه: نقش نیروی قدس در شکست تروریسم در سوریه
نویسنده: فرزانه شهیدی
ویراستار: مریم حمیدی
تایپ و صفحه‌آرایی: مرضیه روشن‌روان
طراح جلد: جواد حسین‌خانی
چاپ و صحافی: نقش رنگ خجستگان
نوبت چاپ: اول - اسفند ۱۳۹۵
شمارگان: ۲۰۰۰ جلد
قیمت: ۱۶۰.۰۰۰ ریال

کلیه حقوق این کتاب متعلق به مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور است.

سخن ناشر

شروع بحران سوریه در سال ۲۰۱۱ میلادی فرصت بی نظیری را برای برخی از دولت‌های منطقه‌ای بین‌المللی مخالف محور مقاومت، جهت ضربه زدن به یکی از پایه‌های اصلی این محور که بیش از همه در راه حمایت از آرمان فلسطین و مقابله با رژیم صهیونیستی گام برداشت، در این مسیر آسیب‌های جبران‌ناپذیری را نیز متحمل شده بود، فراهم کرد. به طوری که مدت زمان کوتاهی گستره‌ای از دولت‌های غربی و عربی به رهبری آمریکا و عربستان سعودی، حجت عظیمی از ابزارهای لجستیکی و تسلیحاتی را در اختیار گروه‌های مختلف تروریستی از جمله داعش و جبهه‌النصره قرار دادند تا در یک جنگ نیابتی بتوانند نظام بشار اسد را سرنگ کنند. و به تبع آن حلقه ارتباطی جمهوری اسلامی ایران با یکی از بازوهای اصلی محور مقاومت، یعنی حزب‌الله لبنان را قطع کنند. در واقع، بحران سوریه سناریویی طراحی شده بود که هدف آن نه تنها حذف بشار اسد از نظام سوریه، بلکه نقشه‌ای برای تغییر موازنه قدرت در منطقه و مهار جمهوری اسلامی ایران است.

با توجه به اینکه این سناریو در راستای منافع رژیم صهیونیستی و عربستان سعودی طراحی شده است، جمهوری اسلامی ایران طبق رسالت انقلابی و نهضتی خود در حمایت از آرمان مقاومت در منطقه که توسط تروریست‌های چندملیتی و حامیان بین‌المللی آنها در معرض خطر قرار گرفته است، سیاست خود را بر مبنای حفظ سوریه از گزند بحران قرار داد و همه ظرفیت‌های مشروع خود را در این جهت به کار گرفت. بر این اساس، نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به عنوان بازوی سیاست خارجی ایران در پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی و حمایت از نهضت‌های اسلامی، مأموریت یافت برای حفظ نظام سیاسی مشروع سوریه و مقابله با تروریست‌های تکفیری، در این کشور حضور یابد و با

حمایت از نظام سوریه در ابعاد و جنبه‌های مختلف سیاسی، نظامی و حتی اجتماعی مانع از تحقق خواسته‌ها و توطئه‌های شوم دشمنان شود.

در طی سال‌های گذشته، توانایی نیروی قدس در بازسازی ارتش سوریه و شکل‌دهی به نیروهای مردمی آن باعث شد، سوریه در برابر معارضان مسلح مقاومت کرده و به تدریج آنها را به عقب‌نشینی‌های پی‌درپی وادار کند. این گونه حمایت‌ها نه تنها نظام سیاسی سوریه را نجات داد، بلکه در جلوگیری از گسترش گروه‌های تروریستی - تکفیری در منطقه نیز مؤثر واقع شد.

با توجه به اهمیت این مسئله، مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور درصدد برآمد تا با انتشار کتاب حاضر، دشر آثرینی نیروی قدس در شکست گروه‌های تروریستی در سوریه را تجزیه و تحلیل کند. بنا بر این، در این کتاب دلایل، روند و چگونگی حضور نیروی قدس در سوریه از جنبه‌های مختلف بررسی شده است.

مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور

اسفند ۱۳۹۵

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
۱۵	 فصل اول: بحران سوریه؛ ریشه‌ها و پیامدها
۱۷	 الف) آشنایی با سوریه
۱۷	 ۱. جغرافیای طبیعی
۱۷	 ۲. جغرافیای انسانی
۱۸	 ۳. جغرافیای سیاسی و موقعیت سوریه
۱۸	 ۴. تاریخچه سیاسی
۱۹	 ۵. ساختار سیاسی
۲۰	 ۶. وضعیت اقتصادی
۲۱	 ۷. وضعیت فرهنگی و اجتماعی
۲۲	 ۸. رسانه‌های جمعی
۲۳	 ۹. نیروهای مسلح
۲۴	 ۱۰. نهادهای اطلاعاتی - امنیتی
۲۵	 ۱۱. روابط خارجی سوریه
۲۶	 ۱۱-۱. روابط سوریه با جمهوری اسلامی ایران
۲۸	 ب) سوریه در معرض بحران
۲۹	 ۱. شکل‌گیری بحران
۳۰	 ۲. روایت رسمی نظام
۳۳	 ۳. آیا سوریه مصداقی از بهار عربی است؟
۳۴	 ۴. معارضان داخلی
۳۶	 ۵. جبهه ضد سوری در خارج
۳۸	 ۶. حامیان بین‌المللی سوریه
۳۸	 ج) آمار تلفات و خسارت‌های بحران
۳۹	 ۱. آمار کشته‌شدگان
۴۱	 ۲. آوارگان و پناهندگان
۴۲	 ۳. خسارت‌های اقتصادی
۴۵	 فصل دوم: گروه‌های تروریستی در سوریه
۴۸	 الف) چارچوب نظری

۴۸	۱. مفهوم تروریسم
۴۹	۲. مفهوم سلفیه
۵۱	۱-۲. مبانی فکری و رفتاری سلفیه
۵۴	۲-۲. گرایش سلفیه در سوریه
۵۵	ب) آشنایی با گروه‌های تروریستی
۵۶	۱. داعش
۵۸	۱-۱. سازماندهی و رهبران
۶۰	۱-۲. توانمندی‌های نظامی و گستره نفوذ
۶۲	۱-۳. حامیان داعش
۶۳	۲. ارتش آزاد
۶۵	۳. ارتش اسلامی
۶۷	۴. جبهه نص
۶۹	۵. جیش الاسلام
۷۱	۶. جبهه اسلامی سرریه
۷۱	۷. جیش الفتح
۷۳	۸. اجناد الشام
۷۴	۹. جنبش نورالدین زنکی
۷۶	۱۰. جبهه شامیه
۷۷	۱۱. گروه‌های پراکنده تروریستی

۷۹	فصل سوم: تحرکات جبهه ضد سوری؛ از براندازی تا تحرکات سیاسی
۸۱	الف) طرح براندازی بشار اسد
۸۲	۱. دخالت نظامی با دستاویز سلاح شیمیایی
۸۴	۲. طرح عربستان برای براندازی
۸۶	ب) روند سیاسی
۸۶	۱. نقش سازمان ملل
۸۷	۱-۱. قطعنامه‌ها
۸۸	۲. نشست‌ها و مذاکرات سیاسی
۸۸	۱-۲. نشست‌های موسوم به «دوستان سوریه»
۹۰	۲-۲. نشست‌های ایران و روسیه
۹۱	۲-۳. گروه‌های تماس چهارجانبه
۹۲	۲-۴. نشست‌های ژنو
۹۲	۱-۴-۲. نشست ژنو ۱

۹۳	۲-۴-۲. نشست ژنو ۲
۹۴	۲-۴-۳. نشست ژنو ۳
۹۵	۲-۵. نشست وین
۹۷	۲-۶. نشست مونیخ
۹۹	۳. طرح‌های آتش‌بس
۹۹	۳-۱. طرح اتحادیه عرب
۹۹	۳-۲. طرح کوفی عنان و اخضر ابراهیمی
۱۰۰	۳-۳. طرح‌های آمریکا و روسیه
۱۰۲	۳-۴. طرح‌های سیاسی جمهوری اسلامی ایران
۱۰۳	فصل چهارم: انشایی با نیروی قدس
۱۰۵	الف) پیشینه
۱۰۸	ب) فرماندهی برسته
۱۱۱	ج) دستاوردهای نیروی قدس
۱۱۱	۱. جنگ افغانستان
۱۱۳	۲. جنگ بوسنی
۱۱۵	۳. جنگ عراق
۱۱۷	۴. جنگ ۳۳ روزه لبنان
۱۲۰	۵. جنگ ۲۲ روزه غزه
۱۲۱	۶. جنگ ۸ روزه غزه
۱۲۲	۷. مقابله با تروریسم منطقه‌ای
۱۲۴	د) جنگ تبلیغاتی علیه نیروی قدس
۱۲۶	ه) زیرسؤال بردن حضور نیروی قدس در سوریه
۱۲۷	و) تحریم سازمان و فرماندهان
۱۲۹	فصل پنجم: حضور نیروی قدس و روند مقابله با تروریسم در سوریه
۱۳۱	الف) وضعیت ناکارآمد ارتش و نیروهای امنیتی
۱۳۲	۱. انفجار در ساختمان امنیت ملی
۱۳۳	۲. حمله به ستاد مشترک ارتش
۱۳۴	۳. اسارت ۴۸ ایرانی
۱۳۶	ب) تصمیم حمایت در شرایط سخت
۱۳۷	۱. دلایل حضور
۱۳۸	۲. حضور نیروی قدس در سوریه

۱۴۰	۳. مرحله توجیه و مستشاری
۱۴۱	۴. تشکیل نیروهای مردمی
۱۴۳	۵. سازماندهی لشکر فاطمیون
۱۴۵	۶. حضور فعال حزب الله لبنان
۱۴۸	۷. بازسازی ارتش
۱۵۰	۸. مرحله حضور پررنگ میدانی
۱۵۰	۸-۱. عملیات نصر
۱۵۱	۸-۱-۱. مرحله اول: ریف جنوبی حلب
۱۵۲	۸-۱-۲. مرحله دوم: ریف شمالی؛ آزادی نبل و الزهرا
۱۵۵	۸-۱-۳. نقش سردار سلیمانی در حلب
۱۵۵	۹. ورود روسیه به حوریه
۱۵۶	۹-۱. دیدار سردار سلیمانی با ولادیمیر پوتین
۱۵۸	۹-۲. ش.س. ناپایدا
۱۶۰	۹-۳. سرحد خا. طومان
۱۶۱	۱۰. عملیات در جنوب
۱۶۲	۱۱. اقدامات رسانه‌ای
۱۶۵	نتیجه‌گیری
۱۶۷	گاه‌شمار مهم‌ترین تحولات سوریه
۱۷۳	منابع و مأخذ

مقدمه

بحران سوریه در حالی ششمین سال خود را سپری می‌کند که شعله‌های جنگ و درگیری، از نوژ و کنار این کشور، همچنان زبانه می‌کشد. این جنگ که از سال ۲۰۱۱ شروع شده است و ادامه دارد، تاکنون حدود ۳۰۰ هزار تن کشته و بیش از ۱۰ میلیون نفر آواره به همراه داشته است. در این جنگ پیچیده، طولانی و طاقت‌فرسا، زیرساخت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی این کشور، به شدت دچار آسیب جدی شده است. این در حالی است که سرریزیه زمانی، به‌عنوان یکی از امن‌ترین و باثبات‌ترین کشورهای عربی در منطقه شمرده می‌شد.

بحران سوریه، بیش از اینکه منطقه‌ای باشد، جهانی است؛ زیرا علاوه بر عناصر مختلف داخلی، بازیگران متعدد خارجی در حل مختلف این بحران، نقش‌آفرینی می‌کنند. البته نباید فراموش کرد پیامدهای منطقه‌ای، بین‌المللی ناشی از بی‌ثباتی در سوریه، همچون اشاعه تروریسم و بحران پناهندگی، بگانه جهانیان را برانگیخته است. جهانی شدن بحران سوریه، دو جبهه متضاد در میان کشورها، وجود آورد: جبهه نخست، ضد سوری و قائل به برکناری بشاراسد از اریکه قدرت است. تلاش این جبهه، آن است تا حکومتی همسو با خواسته‌های غرب و جریان سازش در منطقه، بر سر کار آید. کشورهای غربی با محوریت آمریکا، فرانسه و انگلیس و نیز متحدان منطقه‌ای آن‌ها، از جمله عربستان سعودی، ترکیه و قطر در این جبهه قرار دارند.

جبهه دوم در مقابل، بر حفظ نظام موجود و تغییر نکردن ساختار قدرت در سوریه، اصرار می‌ورزد. از جمله کشورهای فعال در این جبهه، می‌توان به روسیه، چین، جمهوری اسلامی ایران، عراق و حزب‌الله لبنان اشاره کرد که این کشور را به عنوان متحد و عمق راهبردی خود در منطقه غرب آسیا قلمداد و در برابر طرح‌های غرب، ایستادگی می‌کنند.

مخالفان سوریه از ابتدا با تداعی مقوله «بهار عربی»، امید داشتند تا با بازتولید

تحولات تونس، مصر، لیبی و یمن در سوریه، بتوانند نظام اسد را سرنگون کنند. با این نگرش و در تحقق این هدف، از هیچ کوششی فروگذار نکردند. اما به تدریج معلوم شد بحران سوریه بیش از آنکه منشأ داخلی و مردمی داشته باشد، سناریویی بوده است که غرب، با تکیه بر ابزار تروریسم و حمایت برخی کشورهای منطقه ترسیم کرده است.

ظهور تروریسم در سوریه از نوع تکفیری، جنگ این کشور را وارد ابعاد خطرناکی کرد. گرایش‌های وهابیت و سلفیه افراطی که از دیرباز در منطقه و نیز سوریه ریشه دوانده بود، به بحران سوریه، صبغه طایفه‌ای و مذهبی بخشید و ظهور گروه‌های متعدد تکفیری با اهداف و عناوین دینی را در پی داشت. این گروه‌ها با تکفیر مخالفان و تمسک به ادعاهایی همچون جهاد و برپایی دولت اسلامی، به زعم خود وارد نبرد با حکومت ملوان لائیک سوریه و حامیان آن، به ویژه ایران، شدند.

از همان ابتدا معلوم گردید که شعارهای دینی، پوششی برای تحقق اهداف سیاسی است و پیکارجویان داعش جهان را در راه خدا که از گوشه و کنار جهان به بهشت موعود شامات شتافته بودند، خواسته یا ناخواسته ابزاری در دست قدرت‌های استعماری هستند. سازندگان دیروز القاعه، امروز با ایجاد داعش و دواعش پرداختند و آنان را پروراندند تا ضمن اعمال فشار بر سوریه، بذر فتنه تازه‌ای را در منطقه بکارند و چرخه‌ای خونین از جنگ‌های نیابتی را رقم بزنند که توقف آن به سادگی امکان‌پذیر نخواهد بود.

این در حالی بود که انگیزه‌های کافی برای طرفی و جای این سناریو در جبهه ضد سوری وجود داشت. سوریه از دیرباز در محور مقاومت قرار داشت و با طرح‌های غرب و توسعه‌طلبی صهیونیستی در منطقه به شدت مخالف بود. این موضع‌گیری از یک سو برگرفته از اتحاد دمشق با مسکو در دوران جنگ سرد بود و از سوی دیگر، هم‌سویی و هم‌پیمانی با جمهوری اسلامی ایران را فراهم می‌کرد.

به همین دلیل، حافظ اسد رئیس‌جمهور فقید سوریه، با وجود شکل‌گیری جبهه متحد اعراب علیه ایران، در جنگ تحمیلی عراق، در کنار جمهوری اسلامی ایران ایستاد. مناسبات راهبردی تهران و دمشق همچنان ادامه یافت و سوریه تبدیل به سرپلی برای ارتباط و حمایت ایران از گروه‌های مقاومت لبنان و فلسطین شد. در همین راستا و به طور طبیعی، با آغاز بحران در سوریه، جمهوری اسلامی ایران، به حمایت از نظام بشار اسد برخاست.

حمایت‌های مالی، تسلیحاتی، رسانه‌ای و اطلاعاتی بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی

موجب رشد گروه‌های تروریستی در سوریه شده و تصرف مناطق جغرافیایی قابل توجهی در این کشور را به همراه داشت. با توجه به تشدید بحران در اثر پیشروی تروریست‌ها و ضعف‌های ساختاری نظام سوریه، لازم بود علاوه بر حمایت‌های سیاسی، کمک‌های مستشاری و میدانی به این کشور ارائه شود.

این مأموریت مهم که در بالاترین سطوح نظام به تصویب رسیده بود، به نیروی قدس شاخه برون مرزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی سپرده شد و سردار قاسم سلیمانی فرمانده دلیر و توانمند نیرو موظف شد با اتکا به امکانات و مقدرات موجود، نظام اسد را در برابر موج تروریسم و طرح‌های براندازی نجات دهد. حضور نیروی قدس در سوریه یک حضور فعال، مؤثر و حیاتی بود؛ به گونه‌ای که دوست و دشمن بر این نقش بی‌بدیل در حفظ نظام و کمک به عبور از مرحله خطر، اذعان کرده‌اند.

کتاب حاضر، به دنبال تبیین ابعاد بحران سوریه و نقش نیروی قدس در مقابله با تروریسم تکفیری بود و در پنج فصل تدوین شده است. در فصل اول، ضمن ارائه اطلاعات کلی از کشور سوریه، به زمینه‌یابی بحران در این کشور با نگاه‌های متفاوت و نیز پیامدهای آن می‌پردازد. فصل دوم به موضوع شناخت گروه‌های تروریستی فعال در سوریه و خصوصاً اندیشه تکفیری به‌کارگرفته‌شده در گروه‌هایی چون داعش، احرار الشام و فتح الشام (جبهه‌النصره سابق)، اختصاص دارد.

در فصل سوم، فعالیت‌های طرف‌های مختلف، منطقه‌ای و جهانی - درباره طرح‌های براندازی و راهکارهای سیاسی برای حل بحران بررسی می‌شود.

در فصل چهارم، نویسنده می‌کوشد تا خواننده را با نیروی قدس از لحاظ ماهیت، مأموریت، دستاورد و نیز ابعاد جنگ رسانه‌های دشمن علیه این سازمان آشنا کند.

فصل پنجم نیز به واکاوی روند حضور و عملکرد نیرو در سوریه، در مناطق مختلف بحران می‌پردازد و از دستاوردهای مهم آن در مقابله با تروریسم و مدیریت بحران پرده برمی‌دارد.

شیوه پژوهش براساس توصیف و تحلیل و با اتکا به منابع کتابخانه‌ای و رسانه‌ای و نیز مشاهدات میدانی بوده است. شایان ذکر است، حضور در مقاطع گوناگون بحران سوریه و نیز مناطق و شهرهای مهم (از درعا در جنوب تا دمشق و حمص و حماه و لاذقیه در غرب و حلب در شمال)، تعامل با مردم سوریه و نیز بحث و گفت‌وگو با مسئولان سوری و فرماندهان نیرو در منطقه، موجب بهره‌گیری از اطلاعات مناسبی شد تا نویسنده کتاب حاضر را به رشته تحریر درآورد.

با توجه به روند شتابان تحولات سوریه به لحاظ کمی و کیفی و نیز کمبود منابع کتابخانه‌ای فارسی در این زمینه، بر آن شدم تا به درخواست مؤسسه وزین «اندیشه‌سازان نور» پاسخ مثبت دهم و کتاب حاضر را به عنوان نمایه‌ای کوچک از بحران بزرگ سوریه، تقدیم خوانندگان فرهیخته کنم.

فرزان شهیدی

اسفند ۱۳۹۵

www.ketab.ir